

феноменів призводить до порушення традиційної структури тексту та інтерпретаційного плюралізму, коли прочитання тексту є принципово плюралістичним та вільним, а ця свобода реалізується у мовній грі. Така організація тексту потребує від адресата розуміння посилань, які робляться через прецедентні феномени, та може принести задоволення від їх розпізнавання. Навіть якщо постмодерністська виразність форми та мовна гра у формі прецедентних феноменів будуть «мимоволі» помічені читачем, можна припустити, що в його довгостроковій пам'яті відкладеться саме запропонована версія події та інтерпретація, у пошуках якої він звертається до медіа. **Перспективами** подальших розвідок вважаємо дослідження інтерпретативних процесів, задіяних при прочитанні висловлювань із прецедентними феноменами.

Література

Бахтин М.М. Проблемы поэтики Достоевского. Изд. 4-е. / М.М. Бахтин. – М., «Сов. Россия», 1979. – 320с. *Михеева Е.С.* Еще раз о языковой игре / Е.С.Михеева // Сборник научных докладов XII международной конференции по функциональной лингвистике «Функционализм как основа лингвистических исследований». – Симферополь, 2005. – С.223-224. *Можейко М.А.* Ризома. / М.А.Можейко // Новейший философский словарь. / Сост. А.А.Грицанов. – Минск, 1998. – С.572-573. *Назаров М.М.* Массовая коммуникация в современном мире: методология анализа и практика исследований. / М.М. Назаров – М.: УРСС, 2002. – 240с. *Негрышев А.А.* Аспекты речевого воздействия в новостях СМИ: Учебное пособие. / А.А. Негрышев – Владимир: ВГУ, 2009. – 144с. *Потятиник У.О.* Феномен прецедентности в арсенале мовної гри (на матеріалі англomовних медійних текстів) / У.О.Потятиник // Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2007. – С.241-244. *Санников В.З.* Об истории и современном состоянии русской языковой игры. / В.З. Санников // Вопросы языкознания, 2005. №4. – С.3-20. *Сметанина С.И.* Медиа-текст в системе культуры (динамические процессы в языке и стиле журналистики конца XX века). / С.И. Сметанина – СПб, 2002. – 384с. *Чичерина М.В.* Медиа-текст как средство формирования медиаграмотности у студентов языковых факультетов. / М.В. Чичерина. – М.: Изд-во ЛКИ, 2008. – 232с. *Kristeva J.* Desire in language: A semiotic approach to literature and art. / Julia Kristeva. – New York: Columbia University Press, 1980. – 306p. *Talbot M.* Media discourse: representation and interaction. / Mary Talbot. – Edinburgh: Edinburgh University Press, 2007. – 198 p.

ГАВРИЛОВА О.В.

(Українська державна академія залізничного транспорту)

ПРОБЛЕМА ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖМОВНИХ КОНТАКТІВ

У статті розглядається взаємозв'язок та взаємовплив близькоспоріднених мов на мовну культуру. Розглянуті проблеми мовної невідповідності при перекладі інформації з однієї мови на іншу.

Ключові слова: міжмовні контакти, культурна картина світу, мовна невідповідність.

Гаврилова Е.В. Проблема исследования межъязыковых контактов. В статье рассматривается взаимосвязь и взаимовлияние близкородственных языков на языковую культуру. Рассмотрены проблемы языкового несоответствия при переводе информации с одного языка на другой.

Ключевые слова: межъязыковые контакты, культурная картина мира, языковое несоответствие.

Gavrylova O.V. The problem of interlanguage contacts research. Intercommunication and interference of closely related languages on a language culture are examined in the article. The problems of language disparity during translation of information from one language on other are considered.

Keywords: interlanguage contacts, cultural picture of world, language disparity.

У основі сучасної цивілізації лежить різноманіття культур, які знаходяться в постійному взаємозв'язку і взаємодії. При цьому кожна культура має свою мовну систему, за допомогою якої її носії спілкуються один з одним. Мова – це дзеркало культури, в якому відображаються не тільки реальний світ, але і менталітет народу, його національний характер, традиції, звичаї, мораль, система норм і цінностей, картина миру, що оточує людину. Оскільки саме за допомогою мови культура передається з покоління в покоління.

Дана стаття присвячена питанню взаємовпливів мов, зокрема близькоспоріднених, що є **метою дослідження**. **Матеріалом** слугують спільні в своїй основі російські та українські слова.

В результаті численних досліджень затвердилася точка зору, згідно якої мова виступає важливим чинником культурної спадщини. Кожне суспільство має свою національно-своєрідну культуру, яка зберігається, підтримується і передається за допомогою мови. Іншими словами, культура одержує своє безпосереднє віддзеркалення в мові. Тому оволодіння мовою означає, з одного боку, оволодіння тими культурними цінностями, які накопичило дане суспільство, а з іншого боку, освоєння цінностей неможливе без знання мови: мова – хранитель культури, з його допомогою культура успадковується новими поколіннями людей даного суспільства. Слово відображає не сам предмет або явище навколишнього світу, а те, як людина бачить його, через призму тієї картини миру, яка існує в його свідомості і яка детермінована його культурою. Адже свідомість кожної людини формується як під

впливом його індивідуального досвіду, так і в результаті інкультурації, в ході якої він опановує досвідом попередніх поколінь. Таким чином, мова є не простим дзеркалом, що автоматично відображує все оточує, а призмою, через яку люди дивляться на світ і яка в кожній культурі своя. Мова, мислення і культура настільки тісно взаємозв'язані, що практично складають єдине ціле і не можуть функціонувати один без одного.

Оскільки кожен носій мови одночасно є і носієм культури, то мовні знаки набувають здатності виконувати функцію знаків культури і тим самим служать засобом представлення основних установок культури. Саме тому мова здатна відображати культурно-національну ментальність його носіїв.

Шлях від реального світу до поняття і виразу цього поняття в слові розрізнений у різних народів і детермінований різними природними, кліматичними умовами, а також різним соціальним оточенням. Через ці обставини у кожного народу своя історія, своя культурна і мовна картина світу. При цьому культурна картина світу завжди багатша, ніж мовна. Але саме в мові реалізується, вербалізується культурна картина світу, зберігається і передається з покоління в покоління. У цьому процесі слова є не просто назвами предметів і явищ, а шматочком реальності, що пропущений через призму культурної картини світу і тому придбав специфічні, властиві даному народу риси.

Як правило, в міжкультурній комунікації більше всього проблем виникає при перекладі інформації з однієї мови на іншу. Очевидно, що абсолютно точний переклад в таких випадках неможливий із-за різних картин світу, що створюються різними мовами. Найбільш частим випадком такої мовної невідповідності виступає відсутність точного еквіваленту для виразу того або іншого поняття і навіть відсутність самого поняття. Це викликано тим, що поняття або предмети, що позначаються такими термінами, унікальні для даної культури і тому в інших культурах відсутні, і, отже, там немає термінів для їх виразу.

У міжкультурній комунікації, мабуть, найскладнішими виявляються ситуації, коли одне і те ж поняття по-різному – надмірно або недостатньо – виражається в різних мовах. Проблема полягає в тому, що значення слова не вичерпується одним лише лексичним поняттям (денотацией слова), а в значній мірі залежить від його лексико-фразеологічної сполучуваності і коннотации. Абсолютно повний збіг названих аспектів слова практично неможливий. Саме тому неможливо перекладати слова тільки за допомогою словника, який дає довгий список можливих значень слова, що перекладається.

Одним з важливих питань зв'язку мови з розвитком суспільства і його історією є всебічне вивчення міжмовних контактів, взаємозв'язків, взаємодії та взаємопроникнення як генетично споріднених, близьких за граматичною будовою та лексичним складом мов, так і мов різносистемних, віддалених за своєю структурою і словником, носії яких, однак, на певному етапі своєї історії перебували в тих чи інших формах економічного, політичного, культурного спілкування.

Ця проблема уже в кінці минулого і на початку цього століття привертала до себе увагу багатьох мовознавців – зарубіжних і вітчизняних. У вітчизняному мовознавстві проблемі міжмовної взаємодії приділяли спеціальну увагу І.А.Бодуен де Куртене, В.А.Богородицький, Л.В.Щерба, Є.Д.Поліванов та ін. І.А.Бодуен де Куртене присвятив цьому питанню окрему працю «Про змішаний характер усіх мов», у якій проголосив, що «немає і бути не може жодного чистого, не змішаного мовного цілого» [Бодуэн де Куртене 1963, с. 363].

Питання взаємовпливів мов, зокрема близькоспоріднених, розглядали в своїх працях і такі мовознавці, як Ф.П.Фортунатов, О.О.Шахматов та ін.

Взаємодія і взаємопроникнення мовних структур, як правило мають місце там, де на одній чи на близьких сусідніх територіях співіснують дві або декілька мов, носії яких перебувають у стані сталих активних контактів, зумовлених настійною потребою соціально-економічних, політичних і культурних стосунків між народами. При цьому явища мовної інтерференції (у галузі переважно нелітературного усномовного спілкування) та інтеграції (у галузі усної і писемної форм літературного спілкування) виявляються на всіх мовних рівнях (звичайно, не в однаковій мірі) як у мовах різноструктурних, так і в мовах близькоспоріднених.

Українсько-російські мовні зв'язки мають свою давню й усталену традицію. У сфері українсько-російської мовної взаємодії присутнє явище диференційного використання синонімічних слів, спільних для української і російської мов або ж запозичених із російської мови, і слів українських за своїм походженням або таких, що входять до лексичного складу української мови і відсутні у мові російській. Так, наприклад, стиль науковий, почасти науково-публіцистичний, як правило, звертається до спільних російській і українській мовам слів, стилі ж публіцистичний і художньо-белетристичний значно вільніші у виборі своїх лексично-виразових засобів і використовують те чи інше слово в залежності від жанру твору або від уподобання автора.

Російська мова у свою чергу досить вільно створює окремі словесні форми за моделями відповідних форм української мови. Російські літератори найактивніше звертаються до лексики, в своїй

основі спільної для російської і української мов, яка має лише відповідне українське фонетико-граматичне забарвлення, а також до українських за своїм походженням слів, що мають досить давню традицію використання в російській літературній мові, частково фіксуються її словниками і в більшості зрозумілі без перекладу російському читачеві. Так, наприклад, українські за походженням *хлебороб*, *землероб* майже витіснили з широкого вжитку російські *земледелец*, *хлебопашец*, перевівши їх у план стилістично обмеженої сфери вжитку. Російські за походженням *сталь*, *руль* витіснили споконвічні *криця*, *кермо*, які перейшли у сферу поетичного функціонування.

Таким чином, мовний аналіз повинен здійснюватись на фоні історичних, історико-літературних, політичних і культурних процесів у житті народів. Якщо критерієм точності перекладу є тотожність інформації, що повідомляється на різних мовах, то цілісним (повноцінним або адекватним) можна визнати лише такий переклад, який передає інформацію рівноцінними засобами. Інакше кажучи, на відміну від переказу, переклад повинен передавати не тільки те, що виражене оригіналом, але і так, як це виражено в ньому. Ця вимога відноситься як до всього перекладу даного тексту в цілому, так і до окремих його частин.

Якість перекладу, як відомо, визначається мірою його адекватності, а значить, повноцінності.

Література

Бодуэн де Куртэнэ И.А. О смешанном характере всех языков / И.А. Бодуэн де Куртэнэ // Избранные труды по общему языкознанию, т.1. – М.: Высш. школа, 1963. – С. 363. *Ісакевич Г.П.* Українсько-російські мовні зв'язки радянського часу. / Київ: Наукова думка. – 1969. – 304 с. *Садохин А.П.* Введение в теорию межкультурной коммуникации / А.П. Садохин. – М.: Высш. шк. – 2005. – 310 с.

ГОЛОВЧАК Н. І.

(ДВНЗ «Ужгородський національний університет»)

ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ ХАРАКТЕР АНТРОПОНІМНИХ СИСТЕМ У БАГАТОМОВНОМУ ПРОСТОРИ

У статті розглядається еволюція антропонімічних систем, які функціонують у багатомовному просторі. Продемонстровано, що антропонімічна система зазнає постійних змін внаслідок міжмовних контактів та зміни принципів найменування.

Ключові слова: антропонім, особове ім'я, міжмовні контакти, етимологічний склад.

Головчак Н. И. О национальном характере антропонимических систем в многоязычном пространстве. В статье рассматривается эволюция антропонимических систем в многоязычном пространстве. Продемонстрировано, что антропонимическая система изменяется вследствие межязыковых контактов и изменений принципов наименований.

Ключевые слова: антропоним, имя собственное, межязыковые контакты, этимологический состав.

Holovchak N. I. From the national character of anthroponymic systems in multilingual space. The article deals with the evolution of anthroponymic systems in multilingual space. It has been shown that the anthroponymic system is constantly changing due to interlingual contacts and modifications of the principles of naming.

Key words: anthroponym, personal name, interlingual contacts, etymological structure.

Антропоніми є предметом багатьох різноаспектних лінгвістичних досліджень (етимологічних, семасіологічних, словотворчих, діалектологічних і т.п.). Важливими аспектами ономастичних студій є дослідження функціонування національних антропонімічних систем в регіонах активного міжмовного контактування, яким є і Закарпатська область, що уможливило порівняння специфічних та спільних особливостей в ономастиконах різних етносів, виділення національно диференціюючих та універсальних ознак антропоніміконів, визначення запозичених елементів у контактуючих антропосистемах і простеження тенденцій розвитку окремих національних ономастиконів у мультилінгвальному просторі.

Спектр особових імен є індивідуальним та неповторним у кожного народу, оскільки відображає особливості історичного розвитку, які є єдиними у своєму роді, зазначає відомий російський мовознавець Суперанська О. В. [Суперанская 1978, с. 3]. «Національно-культурний компонент властивий власним іменам навіть більшою мірою, ніж апелятивам» [Верещагин, Костомаров 1980, с.170]. Проте на сучасному етапі функціонування антропонімів, а особливо в межах мультиетнічного простору, в епоху інтенсивних глобалізаційних процесів, які супроводжуються контактуванням мов, простежуються тенденції інтенсивної еволюції як у плані етимологічного складу антропонімічних національних систем, насамперед, особових імен, так і відхилення від традиційних для конкретного етносу мотивів найменування. Проблеми впливу процесів глобалізації на функціонування сучасних мов вже стали предметом наукових пошуків [Гронская 2010, с. 164], оскільки вони є такими інтенсивними та глибоко проникаючими, що відтісняють традиційні мовознавчі теорії про національний характер антропоніміконів.